

OTCOVSTVO V XXI STOROČÍ

Ks. Prof. Dr hab. Amantius Akimjak - KU RUZEMBEROK

Ur. 04.01.1961 r. w Lewoczy. Studia w Bratysławie i na KUL w Lublinie. Świącenia kapłańskie w 1985 r. Praca dra w 1996 r.: „Śpiewy międzylekcyjne w języku słowackim po Soborze Watykańskim II”. Rozprawa habilitacyjna w 1998 r.: „Chorał gregoriański w Centralnej Europie”. Od 01.04.2004 r. profesor zwyczajny. Autor wielu publikacji m.in. „A światłość wieczna niech im świeci”; „Nieszpory na niedziele i święta”; „Wybrane zagadnienia z teologii pastoralno-liturgicznej”. Autor kilku podręczników akademickich. Organizator i uczestnik wielu konferencji naukowych krajowych i międzynarodowych. Obecnie prodziekan do spraw studiów na Wydziale Pedagogicznym Katolickiego Uniwersytetu w Rużomberoku, członek wielu Rad Naukowych w kraju i zagranicą. Członek diecezjalnej i ogólnosłowackiej komisji liturgicznej, redaktor naczelny czasopisma uniwersyteckiego „Disputationes scientificae Universitatis catholicae in Rużomberok” i innych.

ÚVOD

Pri pohľade na otcovstvo v 21. storočí zistujeme, že to skutočné a nefalšované otcovstvo je dnes v hlbokej kríze. Tá vyplýva nielen z povahy a správania samotných mužov, ale tiež z krízy manželstva a rodiny, ktoré sú základom zreleho a zodpovedného otcovstva. Hoci mnohí muži zablúdili pri plnení svojej otcovskej úlohy, predsa nestratili hlbokú túžbu mať a vychovávať deti. Ak sa chceme zamysliť nad otcovstvom v súčasnej dobe, ak chceme hľadať riešenie na odstránenie tejto krízy, spomeňme si, čo konkrétne sme od rodičov dostali, aby sme rolu otca zvládli.

Byť otcom dnes už neznamená len mať rozhodujúce slovo v rodine a autoritu s ktorou sa nediskutuje. Otcovstvo sa dnes javí väčšmi ako služba deťom. Horvorme preto o otcovstve nie ako o úlohe či funkcii odovzdávanej z pokolenia na

pokolenie, ale skôr ako o poslaní a povolani¹. Niektorí sa pýtajú: „Nie je toho na jedného muža priveľa? Zodpovednosť v práci, plnenie náročných úloh, vysoké pracovné nasadenie... a ešte k tomu otcovstvo?“ Ak chceme nájsť odpovede na tieto otázky, najprv si predstavíme pojem otcovstva a potom sa pozrieme ako na otca pozerá svet a ako Cirkev.

1. POJEM OTCOVSTVA

Otcovstvo označuje v úzkom zmysle biologický vzťah muža a jeho detí, no podstatné sú jeho ďalšie spoločenské a právne aspekty². Súčasne s oddelením súkromnej a verejnej sféry v procese industrializácie muži čoraz častejšie odchádzajú do zamestnania mimo domova a ich rola v rodine začína byť striktné definovaná ako rola živiteľa³. Od konca 19. storočia zasahuje do rodiny mnohými spôsobmi štát a úloha otca v rodine

¹ Augustyn, J.: Otcovstvo. Bratislava: Vydavateľstvo Dobrá kniha, 2002, s. 328.

² Badinter, E.: XY. Identita muža. Bratislava: Aspekt, 1999.

³ Bosý, D. – Brndiarová, A.: Rozdielne očakávanie mužov a žien od úlohy otca v rodine. Bratislava : man., 2001.

sa redukuje najmä na ekonomickú⁴. Tradičný model otcovstva sa definuje v protiklade k idealizovanej predstave materstva a otcov zvyčajne charakterizuje ako neprítomných, vzdialených, bez silnejšej citovej angažovanosti vo vzťahoch s deťmi. Novšie prístupy k otcovstvu vychádzajú z presvedčenia, že prítomnosť otca pri výchove prináša zvýšenie kvality života tak detí, ako aj mužov/otcov⁵. Nezanedbateľným faktorom je skvalitovanie vzťahov medzi rodičmi, ktorí sa rovnomerne delia o výchovu detí (s dôrazom na spoločné prežívanie každodennosti). Významným prínosom pri vytváraní podmienok pre „nové otcovstvo“ by mohol byť taký prístup štátu, ktorý by podporoval a motivoval mužov v ich prístupe k rodičovstvu.

2. POVERY A SKUTOČNOSŤ O OTCOVSTVE

Nastávajúci alebo novopečený otec má určite isté predstavy o tom, čo znamená byť otcom. Tieto myšlienky pramenia z jeho vlastných skúseností so svojím otcom a z názorov, čo očakáva spoločnosť od otcov. Stále viac otcov chce byť pre svoje dieťa a láskavým sprievodcom a partnerom, chce s ním tráviť veľa času, vybudovať si k nemu stabilný vzťah a tento udržiavať. Sú rôzne definície „dobrého otca“. Tieto však sú skôr mýtami ako realitou, hoci každý z nich vyjadruje aj časť pravdy, ktorú zakrývajú. Jana Hýrošová uvádza päť mýtov⁶.

MÝTUS Č. 1 – IBA POCITY NASTÁVAJÚCEJ MATKY SÚ DÔLEŽITÉ

Pozoruhodné zmeny na tele manželky – matky a príprava na pôrod by mohli človeka nechať na pochybách, že pocity ženy sú tým jediným, čo zasahuje celú rodinu. Starostlivosť o telesné a duševné zdravie manželky je, samozrejme, pred i po pôrode veľmi dôležitá – ale rovnako tak je to i s vlastnými pocitmi.

Pre nastávajúceho otca je jednoduché rozprávať vzrušujúco o pozitívnych stránkach otcovstva. Oveľa ťažšie – ale rovnako tak dôležité – je vyjadriť sa i o svojom strachu a obavách: Neomdliem pri pôrode? Môžu nastať zdravotné komplikácie? Ako sa zmení po pôrode náš vzťah (s manželkou)? Ako zosúladiť otcovstvo a kariéru?

Manželka by mala vedieť o týchto pocitoch manžela. Mnohí muži taja svoje obavy týkajúce sa tehotenstva a otcovstva, lebo tým nechcú zatážovať manželku. Nech si však nad tým nelámu hlavu. Väčšina žien totiž túži po takých rozhovoroch a vie, že aj manželov - otcov sa dotýkajú mnohé zmeny, ktoré tehotenstvo so sebou prináša. Ak sa muži podelia o svoj strach s manželkou, môžu ich to navzájom ešte viac zbližiť. Môžu si vymieňať skúsenosti aj s inými nastávajúcimi otcami alebo si môžu prečítať dobrú knihu o otcovstve. Nech umožnia sami sebe pripustiť si pocity zraniteľnosti alebo obáv. Ak sa označujú vždy len za silného muža, stratia kontakt k sebe samému. Ak sa o svojich starostiach týkajúcich sa tehotenstva i prvých

⁴ Bunčák, M.: Jednokariérové alebo dvojkariérové manželstvo?: Postoje k del'be rôl v rodine. In: Mozaika rodiny. Bratislava 2001.

⁵ Phares, V.: Conducting nonsexist research, prevention, and treatment with fathers and mothers: A Call for change. In: Psychology of Women Quarterly 20, 1996, s. 55–77.

⁶ Hýrošová, J.: Päť mýtov o otcovstve. In: časopis mladej rodiny: mama a ja. Bratislava : vydavateľstvo Orbis in, 2010, s. 2-3.

mesiacov po ňom porozprávajú, vyvrátia mýtus, že muži ženu týmto procesom iba spreádzajú.

MÝTUS Č. 2 – NOVORODENCI NEPOTREBUJÚ OTCOV

Silné puto medzi manželkou – matkou a novorodencom – vytvorené najmä pri dojení – môže zviest' k otázke, či bábätko vôbec potrebuje otca. Otcovia nech sú si istí, že potrebuje. Otcovia sú dôležitou osobou v živote dieťaťa a v blízkosti otca sa cítia dobre a spokojne. Aby si aj otec vytvoril takéto puto k svojmu dieťaťu, musí ho tiež nosiť na rukách, kolísať ho a hovoriť naňho. Treba však počkať s tým až do skončenia jedenia, až potom môže získať jeho úplnú pozornosť. Ak vezme dieťa po nakŕmení, dopraje zároveň svojej manželke čas na oddych.

Mamička môže pomôcť aj s kŕmením, ak pije mlieko umelé. O svojej dieťaťu sa môžete postarať aj nepriamo, tým, že sa chopíte domácich prác. Ak nemusí žena toľko variť, prať a upratovať, môže stráviť viac času so svojím dieťaťom. Nech myslia na to, že to všetkým v rodine niečo prinesie.

MÝTUS Č. 3 – OTCOVIA NEVEDIA ZAOBCHÁDZAŤ S MALÝMI DEŤMI

Toto je veľké klamstvo, ktoré mužov odrádza od toho, aby si vytvorili krásny vzťah k svojmu dieťaťu. Okrem toho vzbudzuje neoprávnený strach u matiek, že muži nie sú schopní postarať sa a ochraňovať svoje malé dieťa. V súčasnosti už vieme, že otcovia sa môžu stať dôležitou osobou pre svoje dieťa. Rodičovstvo je práca, ktorú sa môže naučiť každý, rovnako otcovia ako matky. Ak

trávia čas so svojím dieťaťom, rýchlo vycítia jeho potreby.

MÝTUS Č. 4 – MUŽI, KTORÍ SA KONCENTRUJÚ NA SVOJE DETI, ZLYHÁVAJÚ V PRÁCI

Mužom sa v minulosti často vštepovalo, že ich hodnota a sebaúcta vyplývajú z ich práce. Toto posolstvo spoločnosti znie, že muži, ktorí svoju rodinu kladú nad svoju kariéru, sú v práci neúspešní. Ale v súčasnosti zažívame prevratné zmeny v kultúrnej norme. Väčšina mužov pokladá za dôležité mať deti a to vyzdvihuje status otcov. Niektorí muži obeťujú postupy v kariére času strávenému s rodinou, lebo tu vidia svoje naplnenie – a nie preto, lebo sa nevedia presadiť na pracovnom trhu. Stále viac mužov si myslí, že byť dobrým otcom významne obohacuje ich vlastný život.

MÝTUS Č. 5 – MUŽI CHCÚ BYŤ AUTOMATICKY TAKÝMI AKO ICH VLASTNÝ OTEC

Otec nadobudne nový význam, keď sa on sám stanete otcom. Je celkom prirodzené premýšľať v tejto fáze o vlastnej minulosti a o tom, či chce kráčať v stopách svojho otca. Ale jeho otec nemusí byť jediným vzorom. Má myslieť na všetkých, ktorí sa počas života oňho starali, vrátane učiteľov, kňazov, kolegov, priateľov, strýkov, brata a pod. Má si vytvoriť zo všetkých týchto svoju vlastnú identitu otca. Americký autor Dr. Bruce Linton nenašiel počas svojho bádania po svete žiaden dôkaz o zhodujúcom sa modeli roly otca. V rôznych kultúrach s nimi zaobchádzajú rôzne. V niektorých afrických kultúrach znamená „otec“ napríklad celú skupinu mužov, žiadneho

konkrétneho. Otcovstvo je spoločenský produkt, ktorý sa prispôsobuje potrebám tej-ktorej spoločnosti. Presne tak to robili i naši otcovia. Pre nich znamenalo „byť dobrým otcom“ mať rodinu pod strechou, poskytnúť jej jedlo a výchovu. Naši otcovia netrúfali pravdepodobne s nami toľko času, ako by sme chceli tráviť my s našimi deťmi. Ale robili to, čo považovali za najlepšie, aby uspokojili nároky rodiny aj spoločnosti v rovnakej miere. Teraz sa musíme rozhodnúť, čo je najlepšie pre súčasnú rodinu. Pozerajme sa na otcovstvo ako na úlohu, do ktorej postupne prenikneme a ktorej možnosti preskúmame. Na tejto novej ceste môžeme využiť a zapracovať pozitívne veci z našej minulosti.

Na základe vyššie uvedeného Jana Hýroššová⁷ otcom i budúcim otcom odporúča:

- Nájdite si čas popremýšľať o tom, do akej miery sa vás „stat“ sa otcom a byť otcom“ dotýka. Podel'te sa so svojimi pocitmi s vašou partnerkou a inými otcami.
- Noste, kolište a rozprávajte sa s novorodencom už od narodenia.
- Naučte sa prebalo'ovat', kúpať, krmit'. Bud'te súčasťou všedného dňa vášho bábätka.
- Premyslite si, na aké kompromisy v kariére ste pripravený, aby ste mohli tráviť čas so svojim dieťaťom.
- Pozorujte, čo sa vám najviac páči na vašom vlastnom otcovi, učiteľoch, kolegoch, priateľoch a príbuzných, aby ste si vytvorili vlastnú identitu otca. Dobrým príkladom môže byť každý, kto sa o vás staral⁸.

⁷ Hýroššová, J.: Päť mýtov o otcovstve. In: časopis mladej rodiny: mama a ja. Bratislava: vydavateľstvo Orbis in, 2010, s. 2-3.

⁸ Hýroššová, J.: Päť mýtov o otcovstve. In: časopis mladej rodiny: mama a ja. Bratislava: vydavateľstvo Orbis in, 2010, s. 2-3.

3. OTCOVSTVO V CHÁPANÍ UČENIA KATOLÍCKEJ CIRKVI

Podľa starej patristickej tradície sa Boh poznáva obrátením sa k nemu, v láskyplnom vzťahu a je ho možné zakúsiť v osobnom stretnutí. V dnešnej spoločnosti, z ktorej sa vytráca osoba, ktorá by mala túto skúsenosť medzi osobných vzťahov, začínajúc rodinou, si mnohí položia otázku: je dnes vôbec možné poznať Boha, ktorý sa zjavuje v pomere osôb? Niektorí namietajú, že Boh môže byť poznávaný aj v prírode, v stvorení. Ale aj v tomto ohľade s končiacou sa dejinnou periódou, ktorá zažila nadvládu kultúry technologického pokrivenia stvorenia, industrializovanej, informačnej a mestskej kultúry, máme celé generácie, ktoré nikdy nezažili vlastnú autentickú skúsenosť. Dnes mnohokrát ľudia odhalia až na konci dramatického a tragického putovania, plného podvodov a sklamaní, nekonečnú dobrotu a jemnosť Boha, ktorý im prvý vychádza v ústrety.

Vďaka tomu, že Boh stojí veľmi ďaleko od poznania alebo je aspoň zvykom žiť, akoby neexistoval, sa objavuje skúsenosť schizofrenickej roztrieštenosti osobnosti. Neustále sme nútení meniť svoje správanie podľa rozdielnych okolností, náš život sa stáva korisťou rôznych túžob, všetko sa stáva prchavým okamihom a potvrdzovanie vlastného ja sa sústreďuje do určitého momentu, po ktorom musí nutne nasledovať ďalší, aby premohol a prevýšil stále častejšieho nepriateľa – nudu, stereotyp a zabudnutie. Naša pamäť vzdialená od Boha – Lásky, Boha milosrdného, sa stáva pamäťou počítača, ktorú treba neustále vymazávať, aby sa mohla oslobodiť. Preto sa stáva prekliatím – prena-

sleduje nás a my musíme vynaložiť všetko úsilie, aby sme ju umlčali. Stále viac sa hľadájú rôzne cesty psychoanalýzy a sebazoznania. V epoche masmédií musíme konštatovať, že žijeme v inflácii informácií o zle. V tomto stále užšom tuneli, v tejto kultúre charakterizovanej uzatváraním sa, v tomto chaose subjektivismu, v ktorom je všetko relatívne a ani ľudský život nepredstavuje najvyššiu hodnotu, sme svedkami nostalgie po systémoch a režimoch minulosti, ktoré sa nám zdali pred pár rokmi navždy pochované⁹.

DUCHOVNÝ OTECA JE HONEPOMINUTEL'NÉ RYSY.

V tomto kontexte chce Cirkev novou silou a presvedčením hlásať Krista. Zámerom je podnieť novú evanjelizáciu, vychádzajúcu z mocného svedectva. A to je miesto pre duchovné otcovstvo (materstvo). Bez neho nová evanjelizácia nebude môcť vyplniť vlastnú misiu v odkresťančenej Európe. Tradícia chápe *duchovné otcovstvo ako dar Svätého Ducha*, ako výnimočnú charizmu (východ – starci, západ – duchovní vodcovia). Vo svetle Druhého vatikánskeho koncilu je povoláním každého kresťana byť duchovným otcom¹⁰. Nie je však ľahké nájsť dobrého duchovného otca. Marko Ivan Rupnik vo svojom diele o otcovstve tvrdí, že žiadnemu kresťanovi, ktorý vykonáva duchovné sprevádzanie, otcovi i duchovnému otcovi nesmú chýbať nasledujúce skutočnosti¹¹:

Duchovný otec je osoba plná Svätého

Ducha: duchovný otec je ten, kto oplodňujúcou silou Svätého Ducha rodí ľudí pre Boha. Zmyslom pravého otcovstva je dávať život.

Duchovný otec je osoba poznávajúca srdce: Svätý Duch, ktorý skúma hĺbku Boha a dáva život ľudskému duchu, je ten, kto duchovnému otcovi otvára ľudské srdce¹². Nie je to nič zázračné alebo zvláštne. Táto kardiognóza nie je ničím iným, ako intuíciou lásky k osobe. Vďaka láske poznávame druhých pravdivo, nie abstraktne, ale reálne. čím viac milujem, tým viac spoznávam.

Duchovný otec je osoba rozlišovania: je učiteľom v ich vzájomnom približovaní sa. To, čo sprevádza toto rozlišovanie, je duchovná, afektívna a racionálna striedmosť.

Duchovný otec je ten, kto učí a čerpá z tradície: nekoná sám zo seba, tým menej, aby sa chváľil vlastnou charizmou a spoliehal sa len na vlastnú intuíciu. Zvyčajne je to spojené s hlbokou pokorou, štúdiom, reflexiou a istým darom slova k vyučovaniu. Keď duchovný otec ohlasuje, v jeho slovách je počut' mnoho priateľov vzdialenej minulosti, prítomných tak živo, akoby boli jeho súčasníkmi. V duchovnom otcovi je prítomná celá Cirkev. V tom spočíva radikálny rozdiel medzi guru a duchovným otcom.

Duchovný otec je niekto, kto slúži Bohu a blízkym. Duchovný otec nie je orientovaný na seba, na svoje učenie alebo dôvtip, ale je v postoji podriadenosti voči Bohu. Je ten, kto koná podľa Božej vôle a je obrátený k tým, ktorých sa Boh chce dotknúť¹³.

⁹ Porov.: Rupnik, M. I.: O duchovnom otcovstve. Olomouc: C. Aletti, 2001.

¹⁰ Porov.: DOKUMENTY DRUHÉHO Vatikánskeho koncilu. Citta del Vaticano: Acta Apostolicae Sedis et L' Osservatore Romano, 1963-1965. Slov. preklad: KBS. Trnava: SSV, 2008.

¹¹ Porov.: Rupnik, M. I.: O duchovnom otcovstve. Olomouc: C. Aletti, 2001.

¹² KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI. Citta del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 1997. Slov. preklad: KBS. Trnava: SSV, 1999, čl. 239.

¹³ KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI. Citta del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 1997. Slov. preklad: KBS. Trnava: SSV, 1999, čl. 270.

Duchovný otec sa modlí s druhými a pre druhých. Nepretržitou modlitbou sprevádza tých, ktorí sú mu zverení, stále ich podopiera modlitbou, v srdci sa s nimi spája, modlí sa s nimi, zvoláva na nich požehnanie a milosrdenstvo.

Iba druhí môžu niekoho nazvať duchovným otcom. Nikdy sa ním neprehlasuje a nerobí si reklamu. Poznáme ho podľa prešl'apaného prahu jeho domu (fary), a najmä podľa svedectva života duchovných synov (farníkov)¹⁴.

Nikto, kto je volaný byť duchovným otcom, sa nemá zdráhať na základe maximalizmu či perfekcionizmu, a najmä sa nemá stať moralistom. Dôležité je, aby, aj keď má málo z toho, čo bolo povedané vyššie, mal tieto rysy hoci aj v minimálnej miere, a že jeho rozvoj sa odvíja vo vnútri týchto súradníc.

DIELO DUCHOVNÉHO OTCA

Svedok milosrdenstva. Svojím pohľadom svedčí o pohľade Ježiša Krista. Tento pohľad sprevádza apoštola Petra počas celých troch rokov spoločného putovania až k veľ'kňazovmu nádvoriu, kde ho zasiahol v celej svojej hĺbke. Duchovný otec súdi hriechy, nie hriešnika, na jeho tvári a v tomto vzťahu má človek odkrytý prístup prijímania bez únavy a bez hraníc.

Prostredník. Nie je možné obsiahnuť všetkých a pozbierať všetko, čo sa stratilo. Sám v sebe je obrátený k Otcovi, snaží sa to, čo kontempluje vo vnútri, odovzdať tomu, koho má práve pred sebou. Nakol'ko sa naučíme vidieť očami

Otca, ktorý miluje, natol'ko sme duchovnými otcami sebe a druhým.

Vernosť ako skúška vzťahu. Vernosť je základom medziosobných vzťahov. čím je láska zrelšia a čistejšia, tým je vernejšia. Vo chvíli, keď sa vernosť stratí, nie je možné hovoriť o láske. Pretože duchovný otec sám na sebe zažil Otcovo milosrdenstvo a jeho vernosť, aj on ponúka verný a milosrdný vzťah človeku, ktorý sa mu zveruje¹⁵.

Zverovať život druhých Bohu. Vďaka neustálej vnútornej kontemplácii, nepretržitej otvorenosti Svätému Duchu zveruje duchovný otec ako prostredník milosrdnému Otcovi to, čo vidí, počuje a poznáva. Poukazuje na vnútorné súvislosti medzi rôznymi zážitkami, ktoré do seba ihneď zapadajú, pokiaľ to, čo prežíva, je otvorené Bohu. A umením rozlišovania pomáha človeku dešifrovať reč, ktorou k nemu hovorí Boh, odkrývanú v udalostiach života pre neho určeným Božím slovom. Takto človek bude pomocou duchovného otca vidieť svoj rozbitý život prijatý v nesmierne vrele Božom srdci. Nakoniec to nie je duchovný otec, ktorého spoznáva v láske, ktorá ho nesúdi, ale sám nebeský Otec, ktorý je jedinou cestou zmeny a rastu – realizácie človeka, ktorá nebude ani nanútená, ani autoritatívna, ani násilná¹⁶.

Uzdravenie pamäti. Dnešný človek potrebuje stretnúť niekoho, kto ho prijme bez pýtania sa, kde bol, čo robil, kde sa zašpinil, ale, naopak, mu dodá odvahu pripravením podobnej hostiny, akú pripravil otec márnотratnému synovi, ne-

¹⁴ KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI. Citta del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 1997. Slov. preklad: KBS. Trnava: SSV, 1999, čl. 2214.

¹⁵ KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI. Citta del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 1997. Slov. preklad: KBS. Trnava: SSV, 1999, čl. 2367.

¹⁶ KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI. Citta del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 1997. Slov. preklad: KBS. Trnava: SSV, 1999, čl. 2368.

pripomínajúc mu jeho hriechy. Najhlbším poznaním Boha je poznanie skrže odpustenie. Duchovný otec je obrazom tohto milosrdenstva. Taktiež otec rodiny má byť takým obrazom¹⁷.

Napomáhať stretnutiu medzi človekom a Bohom. Tak ako Boží Syn napomáhal ľuďom spoznať a milovať Boha, tak aj každý otec v rodine, ale zvlášť duchovný otec vo farskej rodine je povinný pomáhať svojim deťom, svojim duchovným deťom stretnúť sa s Bohom.

PREKÁŽKY, KTORÝM SA OTCOM I DUCHOVNÝM OTCOM TREBA VYHNÚŤ

Duchovný otec nikdy nemôže nahradit' Ježiša Krista. Nemôže sa postaviť do úlohy Svätého Ducha a krok za krokom viesť myslenie človeka. Nemôže byť svetlom, ktoré bude osvetľovať toho, kto sa mu zveruje. Toto je istá cesta k patologickej závislosti od neho – skutočný blok vo viere.

Častou chybou je dojatie nad osobou, ktorá trpí a ochota venovať jej útechu na najvyššej úrovni, tak ľudskej, ako i duchovnej. D'alsou chybou je, keď dochádza k sústreďeniu sa na to, čo povie alebo mieni duchovný otec, nie Boh a jeho slovo. Najčastejšou chybou je zostávať v minulosti vyšetrovaním osoby a zapletaním sa skúmaním rôznych káz.

„Nová evanjelizácia, ku ktorej nás Ján Pavol II. A teraz i Benedikt XVI. neustále pozýva, predovšetkým spočíva v sprevádzaní človeka zasiahnutého svedectvom lásky.“

Marko Ivan Rupnik taktiež hovorí o niektorých podnetoch na konkrétne stretnutia: *počas načúvania sa modliť*, a najmä *nesúdiť*. Vyzdvihuje duchovné otcovstvo, ktoré vychováva k Cirkvi, orien-

tuje nás ku komunite a pre komunitu nás vytvára. Pomáha nám prijímať Cirkev a žiť v nej. A to je pravým znovuzrozením človeka.

4. PRÍKLAD NA POVZBUDENIE

O otcovi podnikateľovi svedčí aj životná udalosť zo súčasnosti o ktorej žena, kolegyňa podnikateľ a svedčí nasledovne: „Pri telefonickom rozhovore kolegyňa otca podnikateľ a počula: ... Dobré moja, prídeme pre Teba. Máš ten bagminton, ano? ... A čo v škole... atď. Zovrelo mi srdce vd'akou a láskou, svedčí ďalej kolegyňa. Tieto slová vyslovil môj kolega, keď telefonoval so svojou školopovinnou dcérou. Je to otec teraz už štyroch detí. Najmladšie má 2 mesiace a ostané tri sú školopovinné. Sám je pracovne veľmi vyt'azený, pretože podniká a takto kvôli rodine odbieha z práce. Tie slová, ktoré povedal sa možno zdajú bezvýznamné, obyčajné... ale bolo v nich cítiť veľkú lásku a starostlivosť. Bola som mu nesmierne vd'ačná a v duchu som mu d'akovala, za jeho otcovstvo.

Spomenula som si na svoje deti, ktoré vyrastali bez takýchto prejavov. A nešlo tu len o moje deti. Je veľmi veľa detí, ktoré sú ochudobnené o lásku rodiča, často o lásku otca i keď to nie je pravidlom. I matky sú niekedy nezodpovedné a bezcitné. Mnohé deti vyrastajú ako sirotky žijúcich rodičov. V ich pohľade darmo hľadáte radosť a bezstarostnosť detstva. Vidíte tam strach, ich oči majú veľkú hĺbku, pretože sa v nich zrači hlboký smútok. A tak, keď vidím a vnímam otcovskú lásku, vd'ačné oči detí, ktoré majú kam otočiť svoj pohľad, pretože sa spojí s láskavým pohľadom otca, tak mi nedá aby som Vám drahí otcovia nepod'akovala.

¹⁷ DOKUMENTY DRUHÉHO Vatikánskeho koncilu. Citta del Vaticano: Acta Apostolicae Sedis et L'Osservatore Romano, 1963-1965. Slov. preklad: KBS. Trnava: SSV, 2008, Lumen gentium 35.

Vám, ktorí sa venujete svojim det'om s láskou, ktorí ste ich o lásku nechudobili, ktorí nepozeráte na dno pohárika v chladnom prostredí krčmy, kde sa zabíja každá láska závislosťou, ktorí zverujete svoje deti Bohu, ktorí ste autoritou pre svoje deti, ale autoritou vybudovanou na láske. Vy otcovia riadení Duchom Svätým, nám všetkým dávate úžasný dar v svojich det'och. D'akujem.“ – tol'ko kolegyňa otca podnikateľ'a.

Obnoviť otcovstvo v súčasnosti si vyžaduje osobnú zaangażovanosť, vôľu premáhať sám seba, opravdivý mužský tvorivý postoj, ako aj návrat k duchovnosti a náboženstvu. Známa monografia otca Augustína o otcovstve je zameraná na široký okruh adresátov: mužov pripravujúcich sa na manželský život, otcov, ktorí už vychovávajú deti, kňazov, vychovávateľ'ov, rodinných poradcov¹⁸.

ZÁVER

Situáciu dnešnej Európy charakterizuje postmoderný človek nachádzajúci sa v stave odpojenia od objektivity – odtrhnutím od života, ocitajúci sa vo väzení mnohých systémov a intelektuálnych, sociologických, vedeckých, politických a kultúrnych štruktúr, ktoré mu nedoprajú nadýchnuť sa – sú bez rozletu a oživujúceho pokrmu. Nachádzame sa v dobe hľadania útechy. Moderná doba sl'ubovala individuálne šťastie založené na ekonomickom blahobyte, a dnes sme svedkami rozčarovania z tohto falošného očakávania. Žijeme v spoločnosti preplnenej vecami, ale sme sklamaní, pretože nie sme šťastní. Tým, že moderná, racionalistická a pretechnizovaná spoločnosť dala život kultúre vecnosti, oblasť

vzťahov, dimenzia lásky zostala obmedzená, zbavená možnosti uskutočniť sa. Ak dnešná doba chce toto všetko napraviť, musí začať od Adama, t.j. v rodine od otca. Za vzor si musí klásť Nebeského Otca, ktorý z lásky k nám poslal svojho jediného Syna a ten nás neustále upozorňoval na svojho Nebeského Otca. Ja a Otec sme jedno. Preto aj súčasná rodina sa má uzdravovať za výdatnej pomoci otca, ktorý chce byť nielen telesným, ale aj duchovným otcom svojej rodiny a silu k tejto práci čerpať od Nebeského Otca.

ABSTRAKT

Pravé otcovstvo si vyžaduje osobnú zaangażovanosť, vôľu premáhať samého seba, opravdivý mužský tvorivý postoj, ako aj návrat k skutočne pravým hodnotám ako sú zodpovednosť, odvaha, obeta, pokora, tolerancia a iné. Mnohí muži však dávajú prednosť kariére a zodpovedné rodičovstvo radšej odkladajú na „neurčito“. Táto štúdia chce priblížiť úlohy otca v dnešnej dobe a zároveň chce poukázať na to ako tento problém vidí Cirkev.

SUMMARY

Pravé fatherhood requires personal commitment, willingness to stifle myself, a true man's creative approach, as well as a return to the intrinsic values such as responsibility, courage, sacrifice, humility, tolerance, and others. Many men would prefer a career and responsible parenthood prefer to postpone „indefinitely“. This study intends to bring the role of fathers in today and also wants to point out how the Church sees this problem.

OJCOWSTWO W XXI WIEKU

WSTĘP

Patrząc na ojcowstwo w 21 wieku widzimy, że prawdziwe ojcowstwo znajduje się obecnie w głębokim kryzysie. Kryzys ten wynika z natury i zachowania samych mężczyzn a również z kryzysu małżeństwa i rodziny, które są podstawą dojrzałego i odpowiedzialnego ojcowstwa. Chociaż wielu mężczyzn przy pełnieniu swojej roli ojca pobłądziło, to jednak głębokie pragnienie mieć i wychowywać dzieci jest w nich nadal obecne. Jeżeli chcemy się zastanowić nad ojcowstwem w obecnych czasach i szukać możliwości rozwiązania tego kryzysu, warto sobie przypomnieć konkretne dary, które otrzymaliśmy od rodziców, by móc rolę ojca wypełnić.

Być ojcem dzisiaj nie znaczy tylko mieć decydujące słowo w rodzinie oraz autorytet, z którym się nie dyskutuje. Ojcowstwo dzisiaj może oznacza barziej służbę dzieciom. Spróbujmy więc mówić o ojcowstwie nie tyle z punktu widzenia zadania lub funkcji przekazywanej z pokolenia na pokolenie, lecz raczej z punktu widzenia jego misji i powołania¹. Niektórzy pytają: „Czy nie jest tego za dużo jak na jednego mężczyznę? Odpowiedzialność w pracy, wypełnianie skomplikowanych zadań, wysokie tempo pracy... a do tego jeszcze ojcowstwo?” Jeżeli chcemy odnaleźć odpowiedzi na te pytania, musimy sobie najpierw wyobrazić pojęcie ojcowstwa a potem przy-

jrzymy się temu, w jaki sposób na ojca patrzy dzisiejszy świat i w jaki sposób na niego patrzy Kościół.

1. POJĘCIE OJCOWSTWA

Ojcowstwo oznacza w ścisłym znaczeniu słowa relację biologiczną mężczyzny oraz jego dzieci, jednak zasadnicze są jego dalsze aspekty społeczne i prawne². W związku z podziałem dziedziny prywatnej i publicznej w procesie industrializacji mężczyźni coraz częściej wyjeżdżają do pracy poza domem a ich rola w rodzinie jest coraz częściej sprowadzana tylko do roli żywiciela³. Od końca 19 wieku ingeruje w rodzinę w różny sposób państwo oraz rola ojca w rodzinie ogranicza się tylko do roli ekonomicznej⁴.

Tradycyjny model ojcowstwa prezentowany jest w przeciwieństwie do zidealizowanego wyobrażenia macierzyństwa a ojców zazwyczaj charakteryzuje jako nieobecnych, dalekich, bez mocniejszego zaangażowania emocyjnego w relacje z dziećmi. Nowsze podejścia do ojcowstwa wynikają z przekonania, że obecność ojca przy wychowaniu oznacza poprawę jakości życia zarówno dzieci, jak również mężczyzn/ojców⁵. Ważnym czynnikiem jest również poprawa jakości relacji między rodzicami, którzy dzielą się obowiązkami w wychowaniu dzieci (z podkreśleniem wspólnie przeżywanej codzienności). Znaczącym wsparciem w tworzeniu warunków dla „nowego ojcowstwa” może być taka postawa państwa, która

¹ Augustyn, J.: Otcovstvo. Bratislava: Vydavateľ'stvo Dobrá kniha, 2002, s. 328.

² Badinter, E.: XY. Identita muža. Bratislava: Aspekt, 1999.

³ Bosý, D. – Brndiarová, A.: Rozdielne očakávanie mužov a žien od úlohy otca v rodine. Bratislava : man., 2001.

⁴ Bunčák, M.: Jednokariérové alebo dvojkariérové manželstvo?: Postoje k del'be rôl v rodine. In: Mozaika rodiny. Bratislava 2001.

⁵ Phares, V.: Conducting nonsexist research, prevention, and treatment with fathers and mothers: A Call for change. In: Psychology of Women Quarterly 20, 1996, s. 55–77.

będzie wspierała i motywowała mężczyzn w ich podejściu do rodzicielstwa.

2. MITY I RZECZYWISTOŚĆ OJCOWSTWA

Przyszły lub „świeży” ojciec ma napewno jakieś wyobrażenia tego, co to znaczy być ojcem. Myśli te oparte są na własnym doświadczeniu ze swoim ojcem oraz z poglądów, co oczekuje społeczeństwo od ojców. Coraz więcej ojców pragnie być dla swoich dzieci łaskawym przewodnikiem i partnerem, chce z nimi spędzać dużo czasu, ukształtować względem nich stabilne relacje i relacje te utrzymywać. Są różne definicje „dobrego ojca”. Te są jednak raczej mitami niż rzeczywistością, chociaż każda z nich wyraża również część prawdy, którą przekrywają. Jana Hýrošová podaje pięć mitów⁶.

MIT PIERWSZY – TYLKO UCZUCIA PRZYSZŁEJ MATKI SĄ WAŻNE

Godne uwagi zmiany w ciele żony – matki oraz przygotowanie do porodu mogą robić wrażenie, że uczucia kobiety są tym jedynym, co dotyka całej rodziny. Troska o zdrowie ciała i duszy jest oczywiście przed i po porodzie bardzo ważna, jednak bardzo ważne są też uczucia własne.

Dla przyszłego ojca jest proste w sposób zachwycający rozmawiać o stronach pozytywnych ojcowstwa. Trudniejsze a jednocześnie tak samo ważne jest wyrazić się o swoim lęku i obawach: Czy nie zemdle przy porodzie? Czy mogą wystąpić komplikacje w stanie zdrowia? W jaki sposób zmieniają się nasze relacje (z żoną)? W jaki sposób pogodzę ojcowstwo i karierę?

Żona powinna wiedzieć o tych uczuciach męża. Wielu mężczyzn ukrywa swoje obawy związane z ciążą i ojcowstwem, ponieważ nie chcą nimi obciążać swoją

żonę. Większość kobiet jednak pragnie takich rozmów i wie, że również małżonków – ojców dotyczy wielu zmian związanych z ciążą. Jeżeli mąż dzieli się swoim lękiem z żoną, może to dla nich stanowić przestrzeń do wzajemnego zbliżenia się. Mogą dzielić się doświadczeniami z innymi przyszłymi ojcami lub mogą przeczytać dobrą książkę nt. ojcowstwa. Muszą sami przyjąć uczucia możliwości zranienia lub obaw. Jeżeli o swoich troskach związanych z ciążą i pierwszymi miesiącami po porodzie będą rozmawiać, obalą w ten sposób mit, że mężczyźni w tym procesie kobiecie tylko towarzyszą.

MIT DRUGI – NOWORODKI NIE POTRZEBUJĄ OJCÓW

Mocna więź między żoną – matką i noworodkiem – utworzona zwłaszcza przy karmieniu piersią – może prowadzić do pytania, czy niemowlak wogóle potrzebuje ojca. Ojciec powinien mieć świadomość, że napewno potrzebuje. Ojcowie są ważną osobą w życiu dziecka a blisko ojca dziecko czuje się dobrze i spokojnie. By ojciec stworzył taką więź z dzieckiem, powinien go nosić na rękach, kołysać i mówić do niego. Jest jednak potrzebne zaczekać do końca jedzenia, bowiem dopiero wówczas może uzyskać pełną uwagę dziecka. Jeżeli weźmie po karmieniu dziecko, pozwoli w ten sposób swojej żonie trochę odpocząć.

Żonie może pomóc również w karmieniu, jeżeli dziecko pije sztuczne mleko. O swoje dziecko może zadbać również w sposób pośredni – poprzez wykonywanie prac domowych. Jeżeli kobieta nie jest zmuszona poświęcać tyle czasu gotowaniu, praniu i sprzątananiu, może spędzać więcej czasu ze swoim dzieckiem. Powinni

⁶ Hýrošová, J.: Päť mýtov o otcovsve. In: časopis mladej rodiny: mama a ja. Bratislava : vydavateľstvo Orbis in, 2010, s. 2-3.

pamiętać o tym, że taka postawa będzie pożyteczna dla każdego członka rodziny.

MIT TRZECI – OJCOWIE NIE POTRAFIĄ ODPOWIEDNIO TRAKTOWAĆ MAŁE DZIECI

Jest to wielkie kłamstwo, które mężczyźni zniechęca do tego, by tworzyli przepiękną więź ze swoim dzieckiem. Oprócz tego u matek mit ten powoduje niesłuszny lęk przed tym, że mężczyźni nie są w stanie zadbać i chronić swoje małe dziecko. Obecnie już wiemy, że ojcowie mogą stać się ważnymi osobami dla swojego dziecka. Rodzicielstwo jest pracą, której może się nauczyć każdy, zarówno matki jak i ojcowie. Jeżeli spędzają czas ze swoim dzieckiem, szybko wyczuwają jego potrzeby.

MIT CZWARTY – MĘŻCZYŹNI, KTÓRZY KONCENTRUJĄ SIĘ NA SWOICH DZIECIACH, ZAWODZĄ W PRACY

Mężczyznom w przeszłości często wsczepiano świadomość, że ich wartość i szacunek do siebie wynikają z ich pracy. To orędzie społeczeństwa brzmi, że mężczyźni, którzy stawiają swoją rodzinę ponad karierę, nie odnoszą w pracy sukcesu. Jednak w czasach obecnych jesteśmy świadkami olbrzymich zmian w normie kulturowej. Większość mężczyzn uważa za ważne mieć dzieci i to podkreśla status społeczny ojców. Niektórzy mężczyźni ofiarują postęp w karierze na rzecz czasu spędzonego z rodziną, albowiem w niej widzą swoją realizację. Więc nie z tego powodu, że są słabi w konkurencji na rynku pracy. Coraz więcej mężczyzn uważa, że bycie dobrym ojcem w sposób znaczący wzbogaca ich własne życie.

MIT PIĄTY – MĘŻCZYŹNI CHCĄ BYĆ W SPOSÓB AUTOMATYCZNY TAKIMI JAK ICH WŁASNY OJCIEC

Mężczyzna uzyskuje nowego znaczenia w momencie, kiedy on sam staje się ojcem. Jest rzeczą naturalną w tym okresie zastanawiać się nad własną przeszłością oraz nad tym, czy chce kroczyć śladami swojego ojca. Jego ojciec jednak nie koniecznie jest jedynym wzorem. Powinien pamiętać o wszystkich, którzy nim się podczas życia opiekowali: o nauczycielach, kapłanach, kolegach, przyjaciółach, wujkach, bratach, itp. Z pośród wszystkich wymienionych osób powinien stworzyć własną tożsamość ojca. Autor amerykański dr Bruce Linton nie znalazł podczas swoich badań w świecie żadnego dowodu na zgodny model roli ojca. W różnych kulturach postępowano z nimi w różny sposób. W niektórych kulturach afrykańskich „ojciec” oznacza na przykład całą grupę mężczyzn a nie konkretną osobę. Ojcowstwo jest produktem społecznym, który dostosowuje się do potrzeb poszczególnego społeczeństwa. Właśnie tak postępowali nasi ojcowie. Dla nich oznaczało „bycie dobrym ojcem” mieć rodzinę pod dachem, zapewnić dla niej jedzenie i wychowanie. Nasi ojcowie prawdopodobnie nie spędzali z nami tyle czasu, ile chcielibyśmy spędzać my z naszymi dziećmi. Robili jednak to, co uważali za najlepsze, by spełnili oczekiwania rodziny i społeczeństwa w jednakowej mierze. Teraz musimy zdecydować, co jest najlepsze dla współczesnej rodziny. Patrzmy na ojcowstwo jako na zadanie, które stopniowo poznajemy i którego możliwości zbadamy. Na tej nowej drodze możemy wykorzystać i zastosować rzeczy pozytywne z naszej przeszłości.

Na podstawie powyższego Jana Hýrošová⁷ zaleca ojcom i przyszłym ojcom:

- Znajdźcie sobie czas do refleksji nad tym, w jakim stopniu was dotyczy „zostać ojcem oraz być ojcem”. Dzielcie się swoimi uczuciami z waszymi partnerkami oraz innymi ojcami.
- Noście, kołysajcie i rozmawiajcie z noworodkiem już od urodzenia. Nauczcie się zmieniać pieluchy, kąpać, karmić. Bądźcie częścią dnia powszedniego waszego dzieciątka.
- Zastanówcie się, na jakie kompromisy jesteście gotowi przystąpić w waszej karierze, by móc spędzać czas ze swoim dzieckiem.
- Obserwujcie, co wam się najwięcej podoba na waszym własnym ojcu, nauczycielach, kolegach oraz krewnych, by stworzyć własną tożsamość ojca. Dobrym przykładem może być każdy, kto się wami opiekował⁸.

3. OJCOWSTWO W ROZUMIENIU NAUCZANIA KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

Według starej tradycji patrystycznej Boga poznajemy przez nawrócenie się do Nego, poprzez relacje pełne miłości i można go doświadczyć w spotkaniu osobistym. W dzisiejszym społeczeństwie, z którego znika osoba z takim doświadczeniem relacji międzysobowych w tym także w rodzinie, wielu ludzi zada sobie pytanie: Czy jest dzisiaj możliwe wogóle poznać Boga, który objawia się w stosunku, w relacji? Niektórzy będą się temu sprzeciwiać i twierdzić, że Bóg może być poznawany również w przyrodzie, w stworzeniu. Ale w tym kontekście z kończącym się okresem historycznym, w którym górowała

kultura technologicznego zniekształcenia stworzenia, zindustrializowanej, informacyjnej oraz miejskiej kultury, mamy całe pokolenia, które nigdy nie miały własnego doświadczenia. Dzisiaj często ludzie odkryją dopiero na końcu dramatycznego i tragicznego pielgrzymowania wypełnionego oszustwami i rozczarowaniem, nieskończoną dobroć i delikatność Boga, który im idzie pierwszy naprzeciw.

Dzięki temu, że Bóg stoi bardzo daleko od naszego poznania albo przynajmniej jest zwyczajem żyć w taki sposób, jak by Go nie było, pojawia się doświadczenie schizofrenicznego rozbicia osobowości. Nieustannie jesteśmy zmuszani do zmiany naszego zachowania według różnych okoliczności, nasze życie staje się łupem różnych żądz, wszystko staje się powierzchowną przemijającą chwilą oraz potwierdzanie własnego ja skupia się do pewnego momentu, który wymaga kolejnego momentu, by zwalczać coraz częściej pojawiającego się wroga – nudę, stereotyp oraz zapomnienie. Nasza pamięć oddalona od Boga – Miłości, Boga miłosiernego, staje się pamięcią komputera, którą trzeba nieustannie wymazywać, by mogła się uwolnić. Dla tego staje się przeklęciem, prześladowuje nas i my musimy włożyć cały wysiłek w to, by ją umilczyć. Coraz częściej szukano różnych dróg psychoanalizy oraz poznawania siebie. W epoce masmediów jesteśmy zmuszeni stwierdzić, iż żyjemy w inflacji informacji na temat zła. W tym coraz węższym tunelu, w tej kulturze, która jest charakteryzowana zamykaniem się, w tym chaosie subiektywizmu, w którym wszystko jest względne a nawet życie ludzkie nie stanowi wartość najwyższą, jesteśmy świadkami nostalgii

⁷ Hýrošová, J.: Pät' mýtov o otcovsve. In: časopis mladej rodiny: mama a ja. Bratislava: vydavateľ'stvo Orbis in, 2010, s. 2-3.

⁸ Hýrošová, J.: Pät' mýtov o otcovsve. In: časopis mladej rodiny: mama a ja. Bratislava: vydavateľ'stvo Orbis in, 2010, s. 2-3.

po systemach i reżimach przeszłości, które wydawali nam się kilka lat temu na zawsze pogrzebane⁹.

OJCIEC DUCHOWY I JEGO NIEODZOWNE CECHY.

W tym kontekście chce Kościół nową mocą i z nowym przekonaniem głosić Chrystusa. Zamysłem jest zachęcić do nowej ewangelizacji, która jest oparta na mocnym świadectwie. I to jest przestrzeń dla duchowego ojcostwa (macierzyństwa). Bez tego nie będzie mogła ewangelizacja pełnić własną misję w Europie, która wyrzeka się chrześcijaństwa. Tradycja rozumie ojcostwo duchowe jako dar Ducha Świętego, jako wyjątkowy charyzmat (wschód – starcy, zachód – ojcowie duchowi). W świetle Drugiego soboru watykańskiego jest powołaniem każdego chrześcijanina być ojcem duchowym¹⁰. Nie jest jednak rzeczą łatwą znaleźć dobrego ojca duchowego. Marko Ivan Rupnik w swoim dziele nt. ojcostwa twierdzi, że każdemu chrześcijaninowi, który realizuje towarzyszenie duchowe, ojcowi a również ojcowi duchowemu powinno towarzyszyć następujące rzeczywistości¹¹:

Ojciec duchowy jest osobą pełną Ducha Świętego: ojciec duchowy jest ten, który mocą płodzenia Ducha Świętego rodzi ludzi dla Boga. Sensem prawdziwego ojcostwa jest dawanie życia.

Ojciec duchowy jest osobą, która poznaje serce: Duch Święty, który bada głębokość Boga oraz daje życie ludzkiemu duchowy

jest tym, który otwiera ojcowi duchowemu ludzkie serce¹². Nie jest to nic cudownego lub dziwnego. Owa kardiognoza nie jest niczym innym jak tylko intuicją miłości do osoby. Dzięki miłości poznajemy innych prawdziwie, nie abstrakcyjnie, lecz realnie. Im więcej miłuję, tym więcej poznaję.

Ojciec duchowy jest osobą rozróżniania: jest nauczycielem w kształtowaniu spotkania człowieka z Bogiem poprzez swoje dobre poznanie jednego i drugiego w ich wzajemnym zbliżaniu się. To, co towarzyszy temu rozróżnianiu, jest wstrzemięźliwość duchowa, afektywna i racjonalna.

Ojciec duchowy jest osobą, która naucza i czerpie z tradycji: nie działa we własnym imieniu, nie chwali się własnym charyzmatem i nie ufa własnej intuicji. Zazwyczaj jego działanie jest związane z głęboką pokorą, studiowaniem, refleksją oraz pewnym darem słowa do nauczania. Kiedy ojciec duchowy głosi, w jego słowach słyszeć wielu przyjaciół oddalonej przeszłości, obecnych w taki żywy sposób, jakby byli jego rówieśnikami. W ojcu duchowym jest obecny cały Kościół. Na tym polega radykalna różnica pomiędzy guru i ojcem duchowym.

Ojciec duchowy jest kimś, kto służy Bogu i bliźnim. Ojciec duchowy nie jest skupiony na sobie, na swoim nauczaniu lub zdolnościach, ale utrzymuje postawę podporządkowania się Bogu. Jest on tym, który działa zgodnie z wolą Bożą i odwrócony jest do tych, których Bóg chce się dotykać¹³.

⁹ Porov.: Rupnik, M. I.: O duchovnom otcovstve. Olomouc: C. Aletti, 2001.

¹⁰ Porov.: DOKUMENTY DRUHÉHO Vatikánskeho koncilu. Citta del Vaticano: Acta Apostolicae Sedis et L' Osservatore Romano, 1963-1965. Slov. preklad: KBS. Trnava: SSV, 2008.

¹¹ Porov.: Rupnik, M. I.: O duchovnom otcovstve. Olomouc: C. Aletti, 2001.

¹² KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI. Citta del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 1997. Slov. preklad: KBS. Trnava: SSV, 1999, čl. 239.

¹³ KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI. Citta del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 1997. Slov. preklad: KBS. Trnava: SSV, 1999, čl. 270.

Ojciec duchowy modli się z innymi i dla innych. Poprzez nieustanną modlitwę towarzyszy tym, którzy są mu powierzeni, nieustannie ich wspiera modlitwą, łączy się z nimi w sercu, modli się razem z nimi, przywołuje na nich błogosławieństwo i miłosierdzie.

Tylko inni mogą go nazwać ojcem duchowym. Nigdy tak siebie nie nazywa i nie promuje swojej osoby. Możemy go poznać według zdartego progu jego domu (plebanii) a zwłaszcza według świadectwa życia duchowego synów (parafian)¹⁴.

Nikt, kto jest powołany do bycia ojcem duchowym, nie powinien tego powołania unikać przez maksymalizm lub perfekcjonizm a zwłaszcza nie powinien zostać moralistą. Jest ważne, by ojciec duchowy, chociaż posiada tylko nie dużo z tego, o czym mówiliśmy w tej części, posiadał te cechy ojca duchowego przynajmniej w stopniu minimalnym.

DZIEŁO OJCA DUCHOWEGO

Świadek miłosierdzia. Poprzez swoje spojrzenie wydaje świadectwo o spojrzeniu Jezusa Chrystusa. To spojrzenie towarzyszy św. Piotrowi podczas całego okresu trzech lat wspólnej wędrówki aż na dziedziniec arcykapłana, gdzie to spojrzenie dotkło go w pełnej swojej głębokości. Ojciec duchowy osądza grzechy, nie grzesznika, przed jego obliczem i w tej relacji ma człowiek otwarte dojście do przyjmowania bez zmęczenia i bez granic.

Pośrednik. Nie jest możliwe ogarnąć wszystkich i pozierać wszystko, co się straciło. Sam w sobie jest zwrócony do Ojca, stara się to, co rozważa w swoim wnętrzu

przekazać temu, kto właśnie stoi przed nim. Na ile nauczymy się widzieć wzrokiem Ojca, który kocha, na tyle będziemy ojcami duchowymi dla siebie i innych.

Wierność jako próba relacji. Wierność jest podstawą relacji międzysobowych. Im jest miłość bardziej dojrzała i bardziej czysta, tym jest wierniejsza. W chwili, kiedy wierność znika, nie możemy mówić o miłości. Ponieważ ojciec duchowy doświadczył miłosierdzia Ojca i jego wierności na sobie, on również oferuje wierność i miłosierne relacje do człowieka, który się przed nim otwiera¹⁵.

Oddawać życie innym Bogu. Dzięki nieustannej wewnętrznej kontemplacji, nieustannej otwartości na Ducha Świętego, powierza ojciec duchowy jako pośrednik Ojcu miłosiernemu to, co widzi, słyszy i poznaje. Wskazuje na konteksty wewnętrzne różnych przeżyć, które są między sobą zaraz powiązane, jeśli to, co przeżywa, jest otwarte na Boga. A poprzez sztukę rozróżniania pomaga człowiekowi odczytywać mowę, przez którą do niego przemawia Bóg, odkrywaną w wydarzeniach życia poprzez jemu przeznaczone Słowo Boże. W ten sposób będzie człowiek przy pomocy ojca duchowego widzieć swoje rozbite życie jako przyjęte w niezmiernie kochającym Sercu Boga. W końcu to nie ojciec duchowy, którego poznaje w miłości, która go nie sądzi, lecz sam Ojciec Niebieski, który jest jedyną drogą zmiany i wzrostu – realizacji człowieka, która nie będzie wymuszona, nie będzie autorytetową lub przymusową¹⁶.

Uzdrowienie pamięci. Współczesny

¹⁴ KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI. Citta del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 1997. Slov. preklad: KBS. Trnava: SSV, 1999, čl. 2214.

¹⁵ KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI. Citta del Vaticano : Libreria Editrice Vaticana, 1997. Slov. preklad: KBS. Trnava: SSV, 1999, čl. 2367.

¹⁶ KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI. Citta del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 1997. Slov. preklad: KBS. Trnava: SSV, 1999, čl. 2368.

człowiek potrzebuje spotkać kogoś, kto go przyjmie bez pytań, gdzie był, co robił, gdzie się zabrudził, lecz doda mu uwagi poprzez przygotowanie podobnej uczty, jaką ojciec przygotował dla syna marnotrawnego, nie wypominając mu jego grzechy. Najgłębszym poznaniem Boga jest jego poznanie przez przebaczenie. Ojciec duchowy jest obrazem tego miłosierdzia. Ojciec rodziny również powinien być takim obrazem¹⁷.

Wspomagać spotkanie człowieka z Bogiem. Tak jak Syn Boży pomagał ludziom poznać i miłować Boga, tak samo każdy ojciec w rodzinie a szczególnie ojciec duchowy w rodzinie parafialnej powinien pomagać swoim dzieciom, swoim dzieciom duchowym spotkać się z Bogiem.

PRZESZKODY, KTÓRYCH MUSZĄ OJCOWIE I OJCOWIE DUCHOWI UNIKAĆ

Ojciec duchowy nigdy nie może zastąpić Jezusa Chrystusa. Nie może stanąć w roli Ducha Świętego i prowadzić krok po kroku myślenie człowieka. Nie może być światłem tego, kto mu się zwierza i chce, by go prowadził. To jest pewna droga do patologicznego uzależnienia od niego, to jest prawdziwe zablokowanie w wierze.

Częstym błędem jest wzruszenie się losem osoby, która cierpi oraz chęć poświęcić jej za dużo pociechy na najwyższym poziomie, tak ludzkiej jak również duchowej.

Kolejnym błędem jest skupianie się na tym, co mówi lub sądzi ojciec duchowy a nie Bóg i jego słowo. Najbardziej rozpowszechnionym błędem jest zatrzymywanie się na przeszłości i „badanie” osoby i wnikanie w różne sprawy przeszłości.

„Nowa ewangelizacja, do której nieustannie wzywał Jan Paweł II i do której wzywa

też Benedykt XVI polega przedewszystkim na towarzyszeniu człowiekowi, którego dotyczy świadectwo miłości.”

Marko Ivan Rupnik mówi również o niektórych bodźcach do konkretnych spotkań: *w czasie wstłuchywania się modlić się, a zwłaszcza nie osądzać.* Podkreśla ojcostwo duchowe, które wychowuje do Kościoła, orientuje nas na wspólnotę i dla wspólnoty nas tworzy. Pomaga nam przyjmować Kościół i żyć w nim. I to jest prawdziwym odrodzeniem człowieka.

4. ZACHĘCAJĄCY PRZYKŁAD

Pragnę przedstawić jeden zachęcający przykład ojca – przedsiębiorcy z obecnych czasów, o którym mówi jego koleżanka z pracy: „Podczas jego rozmowy telefonicznej usłyszałam: Dobrze, dziecko, przyjadę po ciebie. Więc idziesz na bedminton? ... I co nowego w szkole... Byłam zaskoczona i wzruszona postawą tego ojca, który rozmawiał ze swoją córką – uczennicą szkoły podstawowej. Obecnie ten mężczyzna ma już 4 dzieci. Najmłodsze ma 2 miesiące i pozostałe trzy uczą się w szkole podstawowej. Sam jest w pracy bardzo zajęty, jest przedsiębiorcą, często jednak odchodzi z pracy z powodu rodziny. Te słowa wydają się może zupełnie proste, bez znaczenia, ale było można w nich odczuć wielką miłość i troskę. Byłam Bogu bardzo wdzięczna za przykład jego ojcostwa.

Przypomniałam sobie o swoich dzieciach, które wyrastały bez takich wyrazów. A nie chodzi tylko o moje dzieci. Jest bardzo dużo dzieci, które są pozbawione miłości rodziców, często właśnie ojca, chociaż nie jest to regułą. Matki są czasami również bez odpowiedzialności i uczuć. Wiele dzieci wyrasta jako sieroty żyjących rodziców. W ich spojrzeniu nie

¹⁷ DOKUMENTY DRUHÉHO Vatikánskeho koncilu. Citta del Vaticano: Acta Apostolicae Sedis et L' Osservatore Romano, 1963-1965. Slov. preklad: KBS. Trnava: SSV, 2008, Lumen gentium 35.

możemy odnaleźć radości i beztroskiego dzieciństwa. Widnieje w nich bojaźń, ich oczy są bardzo głębokie i można w nich widzieć głęboki smutek. Więc kiedy widzę i dostrzegam miłość ojcowską, wdzięczne oczy dzieci, które mają do kogo zwrócić swoje spojrzenie, ponieważ zawsze spotykają się z łaskawym wzrokiem ojca, to zawsze muszę wam, drozdy ojcowie, podziękować. Wam, którzy się poświęcaście swoim dzieciom z miłością, którzy nie patrzycie na dno kieliszka w zimnym środowisku knajpy, gdzie każda miłość zabijana jest przez uzależnienie, wam, którzy powierzacie swoje dzieci Bogu, którzy jesteście autorytetem zbudowanym na miłości. Wy, ojcowie prowadzeni Duchem Świętym, dajecie nam wszystkie wielki dar w swoich dzieciach. Dziękuję” – tak mówi koleżanka ojca – przedsiębiorcy.

Odnowa ojcowstwa w czasach obecnych wymaga osobistego zaangażowania się, woli pokonywać samego siebie, prawdziwie męskiej postawy twórczej a również powrotu do duchowości i religii.

Znana monografia ojca Augustyna na temat ojcowstwa zwraca się do wielu adresatów. Do mężczyzn przygotowujących się do życia w małżeństwie, do ojców, którzy już wychowują dzieci, do kapłanów, wychowawców, doradców rodzinnych¹⁸.

Zakończenie

Sytuacja współczesnej Europy jest charakteryzowana człowiekiem postmodernistycznym, który znajduje się w stanie odłączenia od obiektywności – przez oderwanie od życia, znajdując się w więzieniu wielu systemów oraz struktur intelektualnych, socjologicznych, naukowych, politycznych lub kulturowych, które mu nie pozwalają oddychać, nie stwarzają przestr-

zeń dla jego rozwoju a są bez pokarmu ożywiającego. Znajdujemy się w epoce szukania ukojenia. Epoka nowoczesna obiecywała szczęście indywidualne zbudowane na dobrobycie ekonomicznym a dzisiaj jesteśmy świadkami rozczarowania z tego fałszywego oczekiwania. Żyjemy w społeczeństwie przepełnionym rzeczami, ale jesteśmy zawiedzeni, bo nie jesteśmy szczęśliwi. Poprzez to, że nowoczesne, racjonalistyczne i przetchnizowane społeczeństwo dało życie kulturze rzeczowości, dziedzina relacji, wymiar miłości zostały ograniczone, pozbawione możliwości urzeczywistnienia się. Jeśli współczesność chce to zmienić i poprawić, musi zacząć od Adama, t.j. w rodzinie od ojca. Jako wzór powinna sobie postawić Ojca Niebieskiego, który z miłości do nas zesłał swojego jedynego Syna i ten zwracał nieustannie naszą uwagę na swojego Ojca Niebieskiego. „Ja i Ojciec stanowimy jedno”. Więc rodzina też powinna uzdrawiać się przy obfitej pomocy ojca, który chce być nie tylko ojcem cielesnym, ale również ojcem duchowym swojej rodziny i siłę do tego posłania czerpie od Ojca Niebieskiego.

Streszczenie

Prawdziwe ojcowstwo wymaga osobistego zaangażowania, woli pokonywać samego siebie, prawdziwie męską twórczą postawę a również powrót do prawdziwych wartości, jakimi są odpowiedzialność, odwaga, ofiara, pokora, tolerancja oraz inne. Wiele mężczyzn jednak preferuje karierę a rodzicielstwo odpowiedzialne odkłada na „czas nieokreślony”. To studium chce przedstawić zadania ojca w dzisiejszych czasach oraz chce wskazać na tę rzeczywistość, jak ją widzi Kościół.